

ԳԻՐՔ ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԵԱՆ

Երբ փոքրիկ սիրտը նման ովկեանի,
Դիր նարեկի գիրքը վրան պահպանակ.
Ամեն մեկ բառ ջերմ արտասուք է սուրբի,
Արքայութեան աղբիւրի պէս անապակ:

Երբոր լարեն քեզ պատանքի որդայք,
Աղօթք խնդրէ իմաստութեան խօսքերով.
Աչքերուդ մէջ պիտի հոսի նառագայք,
Հալածելու դեւերն իրենց շարքերով:

Երբ քայլերուդ օձն հետեւի դաւադիր,
Անէծքի տեղ՝ էջ մը կարդա նարեկէն.
Պիտի հասնի հրեշտակ մը քեզ կարեկիր,
Բարձր ընելու երկու քեւերն ոսկեղէն:

Երբ վիշտ, տենչանք, քայսիծ ունիս ու կարօտ,
Սեղմէ ուժգին կուրծքիդ նարեկն արցունքով.
Պիտի տեսնես երազներուդ առաւօտ,
Եւ քեզ համար՝ ծնրադիր սուրբն աղօթքով:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ

Դուն ողորմութիւնն Աստուծոյ ցանցար,
Շղթաները ժա՛նտ խորտակեցիր դուն.
Է՛ր իմաստութեամբ բու խօսքըդ պայծառ,
Կենսունակ էր ան՝ շունչով Սո՛ւրբ Հոգւոյն:

Անմօրուս, փափուկ էիր պատանեակ,
Խուժանը վայրագ ըզքեզ հարուածեց,
Ըզքեզ քարկոծեց փակուած դրբան տակ,
Անարգեցին քեզ կրտսեր ու երէց:

Քարը կ'այրէ դեռ ա՛փը Սաւուդի,
Նայուածքդ վերջին զինք կը տանջէ դեռ.
Անո՛յշ պատանեակ, լոյսի դուն ուղի,
Քեզ արիւնլուայ գրկեց Ի՛նքն, Տէր:

ՀՐԱՉ ՔԱՋԱՐԵՆՑ

• ԳՐԱԽՈՍԱԿԱՆ •

ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՅԻ: Ռ. Ա. Աբրահա-
մեան, Բ. Ե. Թումանեան, Թ. Խ. Յա-
կոբեան, Ս. Տ. Մելիքալսեան: Լա-
թակազմ, փոքրածալ (16), պատկերա-
դարձ, էջք 134: Երևան, 1958:

Մաքուր տպագրութեամբ եւ ընտիր
թուղթով՝ փոքր, ներկայանալի հատորիկ
մըն է ասիկա, նուիրուած հին մեծանուն
վաստակաւոր հայ գիտնականին: Աշխա-
տանքը կատարուած է հանրամատչելի ձե-
ւով, եւ կ'արժէ որ արտասահմանի մէջ
վերստին հրատարակուէ՛ր՝ մեր ուղղա-
դրութեամբ:

Յաճախ կ'ըսուի որ Շիրակացիէ առաջ
գիտնականներ չկային Հայաստանի մէջ:
Ասոր հաւատալ քիչ մը դժուար է, մանա-
ւանդ երբ նոյն իսկ Շիրակացի ինքն իսկ
կը վկայէ իր նախնական կրթութիւնը ըս-
տացած ըլլալը «Շիրակաւանի» դպրոցին
մէջ: Այդ նախնական կրթութեան մէջ էր
անշուշտ այն ճաշակը՝ զոր Շիրակացին
ստացաւ արտաքին գիտութիւններու հան-
դէպ, որ անտարակոյս իր մէջ սաղմնաւո-
րեց գիտութեան յարգն ու սէրը, զինքը
վերջապէս մեծ գիտնական մը ընելով:
Դարձեալ Շիրակացի կը վկայէ որ զնաց
Զորրորդ Հայք եւ Քրիստոստոսը անունով
հայ գիտնականի մը մօտ սորվեցաւ վեց
ամիս: Արդարեւ, կրնայ Շիրակացիի ը-
սածին պէս, Քրիստոստոսի գիտութիւնը
«ստորի եւ անտի ծայրաքաղ» ըլլալ. այ-
սուհանդերձ չափով մը գիտուն էր. նոյն
ստեղծ ապացոյց՝ որ Շիրակացիէն առաջ
կային արտաքին գիտութիւններով զրա-
դող հայ գիտնականներ: Եւ եթէ նոյն իսկ
Շիրակացիի ըսածին պէս՝ Քրիստոստոսը
թուարանազէտ չէր, անհաւանական կը
նկատեմ որ Հայաստանի մէջ թուարանա-
զէտներ չըլլային, երբ մանաւանդ նկատի
առնենք որ ճարտարապետութիւնը մեծ
չափերով զարգացած էր Հայոց մէջ: Ա-
սիկա ապացուցանելու համար մենք ու-

նինք բաղմամբիւ հին ճարտարապետական
կոթողներ, զորս կարելի էր առանց թը-
ւարանական եւ երկրաչափական բարդ
հաշիւներու կառուցանել:

Ուրախ ենք նկատելու որ հին ու սխալ
վարկածը՝ Շիրակացին Կ. Պոլիս տանող՝
այս աշխատութեան մէջ մերժուած է:
Կ'ըսուի ճշտութեամբ որ Շիրակացին
«դեռ Պոլիս չհասած, Սինոպ քաղաքում
հանգիպում է իր հայրենակիցներին...»: Լսելով
ծանօթների խորհուրդը, Շիրա-
կացին կէս ճանապարհից վերադառնում է
Տրապիզոն» (էջ 18):

Եւ որովհետեւ Շիրակացին կը գանգա-
տի իր ժամանակուայ խաւարամիտներուն
մօտին, ներկայ աշխատութեան մէջ՝ զը-
րոյնները՝ իրենք իրենց տուած են ազա-
տութիւնը ենթադրելու թէ Շիրակացիի
«տիեզերադիտական աշխատութիւնները
ժամանակի ընթացքում ենթարկուել են
մեծ կրճատումների, նրանից դուրս են
հանուել ամբողջ գլուխներ եւ հատուած-
ներ: Իշխող եկեղեցական պաշտօնական
զաղափարախօսութեան ներկայացուցիչ-
ներն այդ կատարել են միտումնաւոր կեր-
պով՝ ցանկանալով թոյլ չտալ, որ Շի-
րակացու զաղափարները տարածուեն եւ
լայն քաղաքացիութիւն ստանան»: Ասի-
կա, բնական է, ճիշտ ամբաստանութիւն
մըն է: Շիրակացու աշխատանքները շատ
անգամ զրիչներէ անըմբռնելի դործեր
էին, եւ հաւանաբար այս ու այն զրիչը՝
այս կամ այն անըմբռնելի մասը չէ ար-
տադրած կամ սխալ արտադրած է: Շի-
րակացիի թուարանական աշխատանքնե-
րուն նուիրուած իմ մէկ հին գրչագրիս
մէջ՝ զրիչը քանիցս կը խոստովանի որ
թէեւ կ'օրինակէ, սակայն ինչ բան օրի-
նակած ըլլալը՝ չի գիտեր: Ասիկա կը
հաստատուի անով՝ որ ան աղիւսակները
օրինակած է երկու անգամ, տարբեր ձե-
ռագիրներէ, անգիտութեամբ: Եթէ կան
կորսուած, պակասող, հաշմուած աշխա-
տանքներ Շիրակացիէն, ատոնց կորուստը
եւ փճացումը պէտք է վերագրել այն պայ-
մաններուն՝ որոնց պատճառաւ նոյն իսկ
սրբազան զրքեր ու նիւթեր պարունակող